

Bolesław Ginter

Wyniki badań powierzchniowych przeprowadzonych na terenie powiatu kieleckiego w 1963 r.

Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego 2, 103-114

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOLESŁAW GINTER

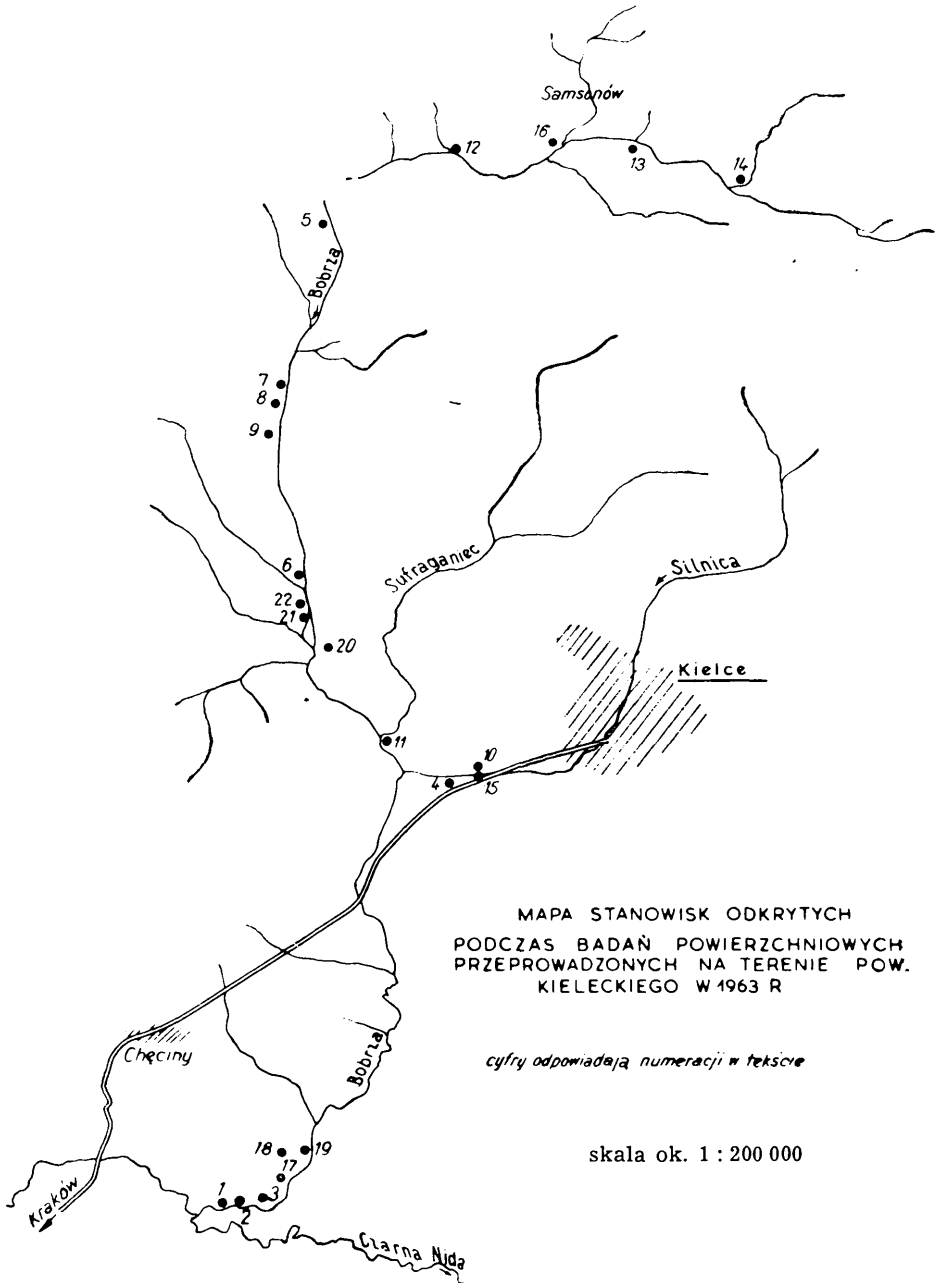
WYNIKI BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH PRZEPROWADZONYCH NA TERENIE POWIATU KIELECKIEGO W 1963 R.

W kwietniu 1963 r. niżej podpisany przeprowadził wraz ze studentami archeologii Polski UJ, Wojciechem Popko i Edwardem Pudełko, archeologiczne badania powierzchniowe, którymi objęto tereny położone nad rzeką Bobrzą wraz z wpadającymi do niej strumieniami. Z powodu ograniczonego czasu trwania poszukiwań nie udało się spenetrować w całości największego dopływu Bobrzy — Sufragańca, poprzestając na przebadaniu jego partii końcowej. Przeprowadzone prace miały na celu znalezienie nowych stanowisk archeologicznych i w miarę możliwości zweryfikowanie stanowisk już znanych. W wyniku podjętych badań odkryto 22 nowe stanowiska, w tym 19 z materiałem krzemiennym i 3 z ceramicznym, skupione głównie w środkowym i dolnym biegu Bobrzy. Jest rzeczą ciekawą, iż nie natrafiono na żadne ze znanych stanowisk. Na ten stan rzeczy wpłynął zapewne częściowo fakt, iż tereny dawnych i obecnych badań pokrywały się tylko w niewielkim stopniu, oraz fakt przeprowadzenia szeregu prac budowlano-ziemnych w rejonie występowania znanego już wcześniej osadnictwa prehistorycznego. Te, na dosyć dużą skalę zakrojone prace przyczyniły się niewątpliwie do zniszczenia sporej ilości stanowisk, tak że odszukanie i zweryfikowanie większości z nich jest już dzisiaj mocno utrudnione lub zgoła prawie niemożliwe.

Jak już wspomniano, nowo odkryte stanowiska znajdują się w większości w miejscach położonych w środkowym i dolnym biegu Bobrzy. Zalegają one na piaszczystych terasach akumulacyjnych różnej wysokości — od terasy pierwszej nad zalewową, poprzez drugą, wyższą, do trzeciej, położonej kilkanaście metrów nad zwierciadłem wody. Materiały występują z reguły w pobliżu rzeki; najdalej 300 do 400 m od niej, najczęściej jednak tuż nad terasą zalewową lub na załomach teras wyższych, szczególnie w miejscach, gdzie rzeka zbliża się do nich, podmywając niekiedy wysokie brzegi.

Na ogół materiał archeologiczny przedstawia się dość ubogo pod względem ilości znalezionych na jednym stanowisku wyrobów. W paru wypadkach są one zasygnalizowane obecnością tylko jednego okazu, nigdy zaś ilość wyrobów z jednego stanowiska nie przekracza kilkudziesięciu sztuk.

Materiały podane zostaną według kolejności alfabetycznej miejscowości, w których zostały znalezione, gdyż taki układ wydaje się być przy niewielkim stosunkowo terenie najbardziej właściwy.

BARANEK pow. Kielce

1. Stanowisko 1

Niska, piaszczysta terasa na prawym brzegu Bobrzy, obok młyna i domu Janiny Łosińskiej. Na powierzchni znaleziono ułamek wióra krzemienno-żelaznego, na stronie górnej pokrytego korą.

Chronologia: epoka kamienia.

2. Stanowisko 2

Niewysoka terasa piaszczysta na prawym brzegu Bobrzy. Stanowisko ciągnie się na dość znacznej przestrzeni od ok. 200 m na wschód od młyna do stromego, podmywanego brzegu rzeki naprzeciw ostatnich zabudowań wsi Lipowiec.

Inwentarz:

a. Ułamek bardzo drobnego, wąskiego zatępca dwustronnego z krzemienia czekoladowego.

b. 6 ułamków przeważnie drobnych wiórow z rogowca i krzemienia kredowego bałtyckiego; 1 okaz przepalony.

c. 28 średnich, drobnych i bardzo drobnych odłupków i ich ułamków z krzemienia czekoladowego i rogowca, w tym jeden odłupek z lekka zaretuszowany.

d. Krępy, nieregularny przekłuwacz na wiórze lub odłupku z krzemienia czekoladowego. Krawędzie boczne zaretuszowane na całej prawie długości. Wierzchołek niedokładnie obrobiony, szeroki i płaskawy. (Rys. 11).

e. Ułamek narzędzia zaretuszowanego na stronę dolną. Strona górna pokryta jest korą.

Chronologia: mezolit — przemysł tardenuaski, może także neolit.

3. Stanowisko 3

Niewysoka, mocno rozwiana terasa na prawym brzegu Bobrzy, kilkaset metrów na wschód od stanowiska 2.

Inwentarz:

a. Drobnny ułamek regularnego wióra uszkodzonego termicznie.

b. 6 drobnych i sporych odłupków z krzemienia czekoladowego, kredowego bałtyckiego i, być może, jurajskiego; 1 nieco zaretuszowany na stronie dolnej.

c. Drobnny wiórek tylcowy, smukły, niezbyt szeroki, o ściętym sęcisku na sposób zbrojnika „Stawinoga”; retusz stromy, drobny i równy. (Rys. 12).

Chronologia: mezolit — przemysł tardenuaski i być może neolit.

BIAŁOGON pow. Kielce

4. Stanowisko 1

Niska terasa na lewym brzegu Silnicy — dopływu Bobrzy, między strumieniem a drogą do Kielc, na tyłach domu nr 18 i domów dalej na północ. Pole Stanisława Zalewy, Zygmunta Ciszka i innych.

I n w e n t a r z :

a. 2 ułamki drobnych wiórków z krzemienia czekoladowego, w tym jeden mocno uszkodzony termicznie.

b. 2 nieregularne odłupki — jeden z krzemienia czekoladowego, drugi prawdopodobnie z surowca jurajskiego.

c. Smukły, drobny, ułamany półtylczak na wąskim wiórze. Półtylec drobno i równo załuskany bardzo drobnym retuszem. (Rys. 10).

Chronologia: zapewne mezolit — przemysł tardenuaski.

BOBRZA pow. Kielce

5. Stanowisko 1

Wysoka terasa na prawym brzegu Bobrzy, około 200 m na południe od mostu i szosy z Samsonowa do Mniowa. Pole Józefa Szypeckiego na wschód od domu nr 8.

I n w e n t a r z :

7 ułamków ceramiki w tym trzy skorupy grube, chropawe, z dość grubą domieszką, jedna cieńsza, z ornamentem płytkich poziomych rowków, i trzy niezbyt grube bez ornamentu.

Chronologia: zapewne okres rzymski i wczesne średniowiecze.

BRYNICA — PODRZECZE pow. Kielce

f. Stanowisko 1

Niska terasa piaszczysta na prawym brzegu Bobrzy, obok małej piaskowni, około 150 do 200 m na południe od zabudowań przysiółka Podrzecze, na północ od małego lasu sosnowego. Pochodzą stąd dwa wyroby krzemienne: ułamek niewielkiego odłupka z krzemienia czekoladowego i drobny, krótki drapacz o lekko łukowatym, niezbyt regularnym drapisku ukośnym w stosunku do osi narzędzia. Retusz drobny, półstromy lub stromy. Cały wyrób mocno zgrzany i splekany termicznie. (Rys. 9).

Chronologia: mezolit — przemysł tardenuaski.

BUGAJ pow. Kielce

7. Stanowisko 1

Niewysoka terasa na prawym brzegu Bobrzy, na północ od ostatniego zabudowania wsi (dom nr 21) na polu Stanisława Wrony.

I n w e n t a r z :

5 ułamków ceramiki, w tym 2 skorupy grube i 2 stosunkowo cienkie, nieornamentowane, oraz skorupa zdobiona ornamentem poziomych kresek.

Chronologia: zapewne wczesne średniowiecze.

8. Stanowisko 2

Piaski na prawym brzegu Bobrzy, kilkadziesiąt metrów na południe od mostu i drogi z Kostomłotów do Oblęgora, na gruntach przylegających do granicy wsi, obok sporej piaskowni, nieco na wschód od domu nr 1. Pole Stefana Zapalę.

I n w e n t a r z :

a. Bardzo drobny, krótki i płaskawy rdzeń ze zmienioną orientacją. Pięty leżą naprzeciw siebie, odłupnie stykają się bokami. Obie pięty zaprawione.

Niewielką część rdzenia stanowi płaszczyna naturalna. Okaz wykonano z narzutowego krzemienia kredowego bałtyckiego. (Rys. 5).

b. Bardzo drobny, krótki rdzeń wiórowy. Pięta zaprawiona regularnymi odbiciami, widoczne ślady zaprawy w części tylnej. Odłupnia zaczątkowa z negatywami paru niewielkich wiórków. W dolnej partii tylnej części wyrobu ślady regularnego retuszu. Być może rdzeń używany był po wyeksploatowaniu jako drapacz. Krzemień narzutowy, kredowy, bałtycki. (Rys. 4).

c. Niewielki, smukły rdzeń wiórowy jednopiętowy z uformowaną piętą, regularyzowaną krawędzią piętową i wąską odłupnią, noszącą ślady negatywów smukłych, wąskich wiórów. Boki i tył rdzenia nie zaprawione. Krzemień jak wyżej. (Rys. 3).

d. Ułamek płaskiego wióra z krzemienia kredowego bałtyckiego.
Chronologia: mezolit — przemysł tardenuaski.

CHEŁMCE pow. Kielce

9. Stanowisko 1

Prawy, wysoki, podmywany przez rzekę brzeg Bobrzy obok domu nr 6 w Chełmcach. Na polu Jana Zapały znaleziono parę wyrobów krzemiennych.

Inwentarz:

a. Niewielki, jednopiętowy płaski rdzeń wiórowy z piętą zaprawioną paroma drobnymi odbiciami i odłupnią mocno wygiętą w części dolnej. Jeden z boków rdzenia dobrze zaprawiony, w tyle nieregularne zatępiszko dwustronne. Niewielką partię w części tylnej pokrywa kora. (Rys. 1).

b. Płaski, niezbyt szeroki wiór z krzemienia narzutowego, kredowego, bałtyckiego, i fragment przypiętkowej części drugiego wióra mocno przepalonego.

c. Ułamek smukłego drapacza na grubym, prostym, lekko skręconym wiórze. Drapisko krótkie, łukowate, zaretuszowane półstomc. (Rys. 8).
Chronologia: epipaleolit i mezolit — przemysł tardenuaski.

CZARNÓW pow. Kielce

10. Stanowisko 1

Wysoka, mocno zwydmiona terasa piaszczysta na prawym brzegu Silnicy, 250 do 300 m na północny wschód od cmentarza w Białogonie.

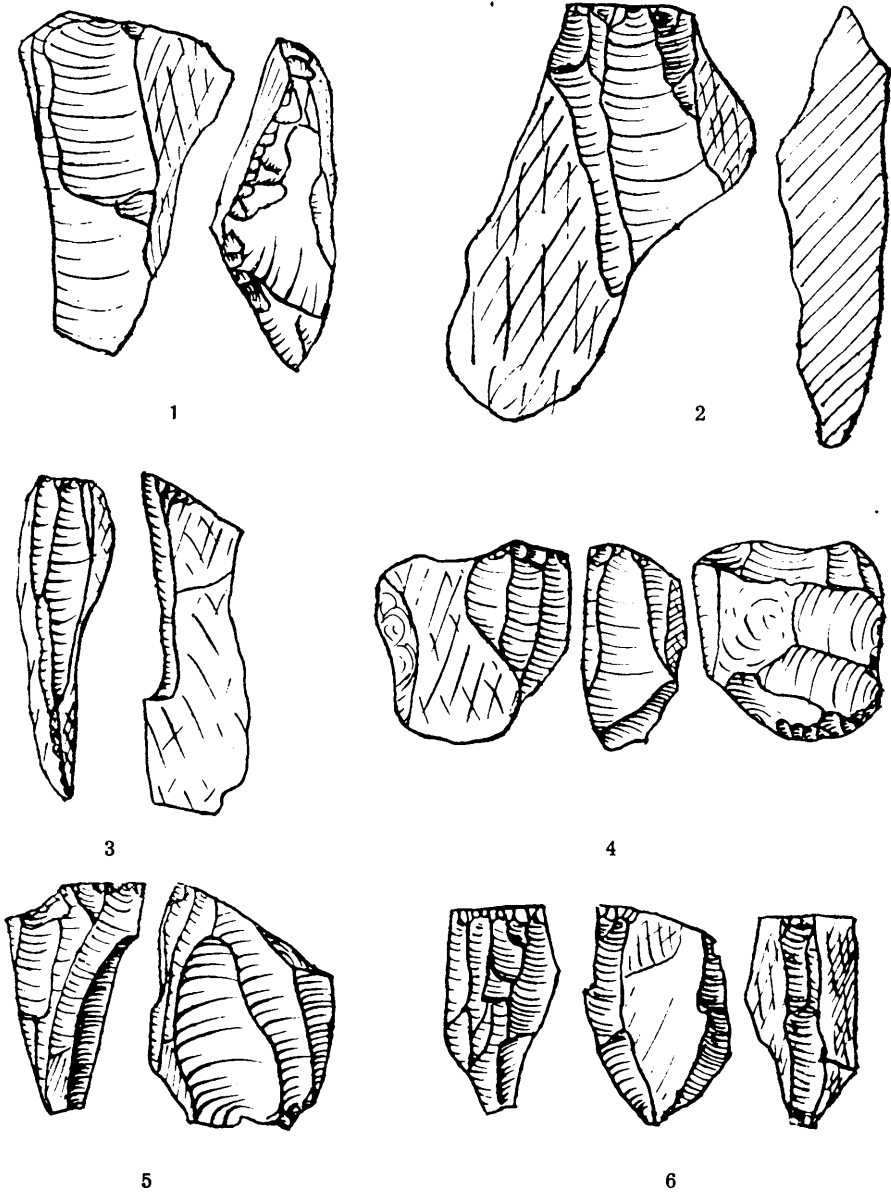
Na powierzchni znaleziono dwa odłupki: jeden płaski z krzemienia czekoladowego i jeden gruby, nieregularny, z krzemienia prawdopodobnie kredowego, bałtyckiego.

Chronologia: epoka kamienia.

DOBROMYŚL — PODGÓRZE pow. Kielce

11. Stanowisko 1

Na lewym brzegu Sufragańca, tuż nad łąkami, z zachodniej strony Stokowej Góry, kilkadziesiąt metrów na południe od mostu na Sufragańcu, obok domu nr 27 znaleziono drobny, trójkątny w przekroju wiórek krzemienny.
Chronologia: mezolit (?)

Materiały uzyskane w badaniach powierzchniowych (skala 1:1)

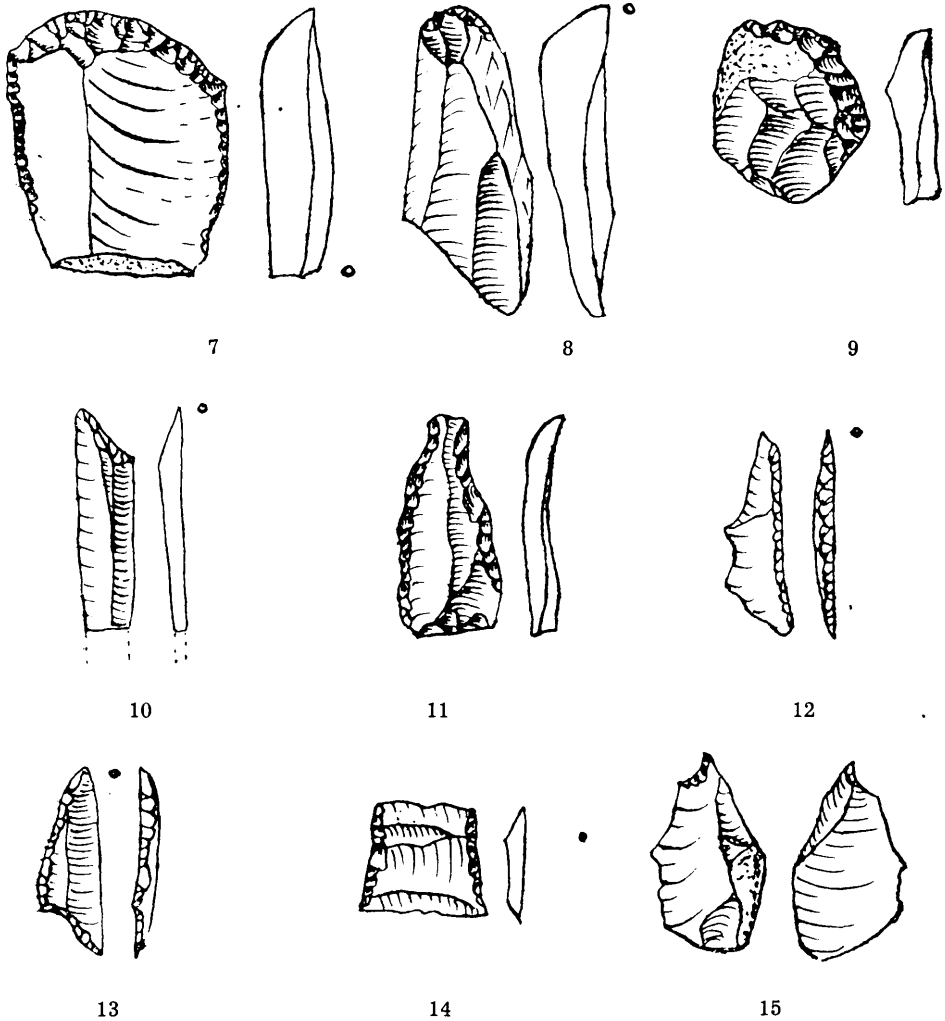
1 — 3 rdzenie jednopiętowe

4 — 6 rdzenie ze zmienioną orientacją

HUMER-ŚWIATEŁEK pow. Kielce

12. Stanowisko 1

Na cyplu wysokiej terasy prawego brzegu Bobrzy, za domem nr 45, na

- 7 — 9 drapacze
10 półtylczak
11 przekłuwacz
12 — 14 zbrojniki (wiórek tyłowy, trójkąt i trapez)
15 rylcowiec

polu ob. Węgieła znaleziono fragment wióra i nieregularny odłupek z krzewienia jurajskiego.

Chronologia: epoka kamienia.

JANASZÓW pow. Kielce

13. Stanowisko 1

Na niewysokiej terasie piaszczystej lewego brzegu Bobrzy, między rozlewiskiem rzeki a domami, za domem nr 80, na polu Władysława Abramczyka

znaleziono płaski, szeroki, regularny, lekko wygięty wiór z krzemienia czekoladowego.

Chronologia: epoka kamienia.

KANIÓW pow. Kielce

14. Stanowisko 1

Cypel wysokiej terasy prawego brzegu Bobrzy, kilkadziesiąt metrów na zachód od drogi, łączącej część Kaniowa, położoną po lewej stronie rzeki, z częścią wsi na jej prawym brzegu, na zachód od domu nr 10, około 40 m na północ od sporej piaszkowni, usytuowanej na załomie wysokiej terasy.

Znaleziono tu drobny odłupek z krzemienia czekoladowego ze śladami uszkodzeń termicznych.

Chronologia: być może mezolit — przemysł tardenuaski.

KIELCE miasto

15. Stanowisko 1

Na niskiej terasie Silnicy między rzeką a zabudowaniami przy ulicy Krakowskiej, na polu Józefa Durto znaleziono spory zatępiec jednostronny, krępy, w części pokryty korą, i drobny, płaski odłupek.

Chronologia: epoka kamienia.

KOŁOMAŃ pow. Kielce

16. Stanowisko 1

Na terasie piaszczystej, około 150 m na północ od Bobrzy i około 100 m na zachód od strumienia do niej wpadającego znaleziono 4 spore fragmenty ceramiki grubościennej, chropawej, z grubą domieszką, w tym jeden fragment brzegu i jeden dna.

Chronologia: okres rzymski.

LIPOWICA pow. Kielce

17. Stanowisko 1

Cypel wysokiej, zalesionej terasy nad łąkami prawego brzegu Bobrzy, położony na południowy wschód od wsi i na zachód od stanowiska 3 w Baranku.

Inwentarz:

a. 10 wiórów i ich ułamków, przeważnie płaskich i niezbyt szerokich, z krzemienia kredowego — bałtyckiego, czekoladowego, i prawdopodobnie jurajskiego.

b. 13 drobnych odłupków całych i połamanych, głównie z krzemienia czekoladowego.

c. Krępy, szeroki drapacz z piętką pokrytą korą. Drapisko szerokie, łukowate, lekko ukośne w stosunku do osi wyrobu. Krawędzie boczne zaretuszowane. Retusz drapiska regularny, płaskawy lub półstromy. Krzemień czekoladowy. (Rys. 7).

Chronologia: epipaleolit i mezolit — przemysł tardenuaski.

18. Stanowisko 2

Między wsią a Bobrzą, po prawej stronie rzeki, piaski wchodzące w łąki nadrzeczne. Stanowisko położone jest pod laskiem sosnowym, mniej więcej na wysokości domu nr 23 w Lipowicy. Znaleziono tu płaski, zaczątkowy rdzeń jednopiętowy o bardzo ostrym kącie rdzeniowym. Pięta zaprawiona, krawędź piętowa regularyzowana, odłupnia płaska i szeroka. Rdzeń wykonany jest na otoczaku krzemiennym. (Rys. 2). Prócz tego drobny, krótki odłupek. Chronologia: mezolit — przemysł tardenuaski. (?)

19. Stanowisko 3

Między wsią a Bobrzą, na małej wydence piaszczystej pod laskiem, około 200 m na północ od stanowiska 2 znaleziono mały, wąski odłupek lub wiór lekko załuskany na stronie dolnej. Chronologia: mezolit (?)

LITWINÓW pow. Kielce

20. Stanowisko 1

Piaski nad łąkami Bobrzy, około 250 m na północ od toru kolejowego Kielce — Częstochcwa, na wschód od mostu kolejowego na Bobrzy. Znaleziono tu ułamany, płaski wiór z krzemienia czekoladowego. Chronologia: epoka kamienia.

SZCZUKOWICE pow. Kielce

21. Stanowisko 1

Niewysoka terasa na prawym brzegu Bobrzy na północ od wsi, kilkadziesiąt metrów na wschód i północny wschód od zabudowania nr 104. Pole ob. Konarskiej.

Inwentarz:

a. 9 całych i połamanych, drobnych, przeważnie płaskich wiórów, głównie z krzemienia czekoladowego.

b. Trzy drobne odłupki, w tym jeden przepalony.

Chronologia: prawdopodobnie mezolit — przemysł tardenuaski.

22. Stanowisko 2

Na północ od wsi, na niewysokiej terasie między Bobrzą a strumieniem wpadającym do niej z prawej strony, znaleziono sporo wyrobów krzemiennych.

Inwentarz:

a. Bardzo drobny rdzeń wiórowy ze zmienioną orientacją. Pięta uformowana, odłupnie biegną od jednej pięty po przeciwnych stronach rdzenia. Próba powtórnej zmiany orientacji widoczna jest w dolnej części jednej z odłupni. Krzemień prawdopodobnie narzutowy. (Rys. 6).

b. Jeden spory i dwa bardzo drobne zatępce. Pierwszy nieregularny, dwa pozostałe bardzo regularne, połamane.

c. 10 drobnych i średnich wiórów i ich ułamków. Okazy w większości nieregularne, częściowo pokryte korą. Dwa okazy mocno przepalone. Krzemień czekoladowy, jurajski i kredowy, bałtycki.

d. 28 drobnych i bardzo drobnych odłupków z różnorodnego krzemienia.

e. Smukły trójkąt nierównoramienny, rozwartokątny, z krótszą krawędzią, tworzącą rodzaj „skrzydełka” na wierzchołku. (Rys. 13). Retusz drobny, stromy i półstromy. Krzemień czekoladowy.

f. Szeroki trapez drobno i równo retuszowany. (Rys. 14).

g. Spory, szeroki rylcowiec na wierzchołkowej części wióra, o uderzeniu rylcowym ukośnym do osi. (Rys. 15).

Chronologia: przemysł tardenuaski.

Analizując podane wyżej materiały, możemy zauważyć pewne zróżnicowanie ich pod względem chronologiczno-kulturowym. Wyroby reprezentują kilka przemysłów i kultur od epipaleolitu do okresu wczesnego średniowiecza, przy czym zabytki krzemienne występują w dużo większej ilości niż ułamki ceramiki, znalezione tylko na trzech stanowiskach.

Do epipaleolitu można, zdaniem autora, zaliczyć z dużym prawdopodobieństwem dwa drapacze: z Chełmc (poz. opisu 9 c) i Lipowicy (17 c); jeden na smukłym, grubym wiórze, drugi na szerokim wiórze lub odłupku. Ich kształt, formy drapisk i rodzaj retuszu sugerują taką właśnie interpretację chronologiczną. Obydwa narzędzia, wykonane z krzemienia czekoladowego, należą zapewne do któregoś ze schyłkowopaleolitycznych przemysłów cyklu mazowszańskiego.

Mezolit reprezentowany jest przez dużo większą liczbę okazów z łyso-górskiego krzemienia górnoastrackiego, zwanego czekoladowym, narzutowego krzemienia kredowego — bałtyckiego, krzemienia jurajskiego i rogowca.

Stanowiskami, które dostarczyły największych ilości zabytków mezolitycznych są: Baranek, stanowisko 2 i Szczukowice, stanowisko 2.

Stosunkowo sporą grupę zabytków stanowią rdzenie, występujące w naszym materiale w ilości sześciu okazów. Dwa z nich to niewielkie wyroby na płaskich konkrecjach krzemienia. Obydwa jednopiętowe, wiórowe lub wiórowo-odłupkowe, w tym jeden z zaprawioną częścią tylną. Ciekawym i dość typowym okazem jest smukły rdzeń wiórowy jednopiętowy o długiej, wąskiej odłupni. Pozostałe trzy artefakty to rdzenie bardzo drobne, krótkie, ze zmienioną orientacją lub z próbą zmiany orientacji. W wyniku ich eksploatacji otrzymywano krótkie wiórki lub odłupki wiórowate niewielkich rozmiarów. Dwa rdzenie, być może, po wyeksploatowaniu ich były używane jako narzędzia; okaz 8 b jako drapacz i 8 c jako rylec. (Rys. 3 i 4).

Na niektórych rdzeniach widoczne są ślady zaprawy pierwotnej i zaprawy naprawczej w postaci obróbki części tylnych rdzeni, formowania zatępscisk bocznych oraz regulowania krawędzi piętowych. Gdy kąt rdzeniowy stawał się zbyt rozwarty lub gdy rdzeń z innych przyczyn nie nadawał się już do eksploatacji, zmieniono orientację — w jednym wypadku nawet dwukrotnie (22 a). (Rys. 6).

Ślady zabiegów naprawczych widoczne są także w postaci obecności paru odpadków charakterystycznych rdzeni, głównie drobnych — w większości jednostronnych zatępców.

Wióry i odłupki stanowią, jak zwykle, najliczniejszą grupę wyrobów. Są to okazy przeważnie drobne lub bardzo drobne, często uszkodzone, na ogół dobrze odpowiadające pokrojem omówionym powyżej rdzeniom. Wióry w większości wąskie lub płaskawe. Odłupki mniej lub bardziej regularne, w części pokryte korą, posiadają sęczi drobne i wyraźne, rzadziej rozlane.

Narzędzia reprezentowane są przez 6 artefaktów: niewielki drapacz na odłupku z szerokim, łukowatym drapiskiem, smukły półtylczak mikrołuskany, przekłuwacz o szerokiej, prawdopodobnie niedokończonej części pracującej oraz trzy zbrojniki. Drapacz i przekłuwacz załuskane są retuszem stromym i półstromym, dość regularnym. Do zbrojników należy zaliczyć trzy okazy: wiórek tylcowy i trójkąt z podciętym skrzydełkiem, obydwie stromo i drobno zaretuszowane, oraz płaski, wysoki, prawie kwadratowy trapez. Ostatnim omawianym wyrobem jest szeroki, spory rylcowiec na wierzchołkowej części płaskawego wióra; prawdopodobnie odpadek powstały przy produkcji trapezu.

Wszystkie podane wyżej okazy należy według wszelkiego prawdopodobieństwa zaliczyć do któregoś z tzw. przemysłów tardenuaskich, nie dysponując jednak zwartym zespołem, lecz tylko pojedynczymi okazami, wyrwanymi z całości inwentarzy krzemiennych i nie związanymi dostatecznie z podłożem, nie można dokładniej uściślić ich datowania. Wydaje się możliwym, że zbrojnik tylcowy reprezentuje nieco starszą fazę przemysłów tardenuaskich niż pozostałe, lecz jest to jedynie przypuszczenie oparte na paru czasami zawodnych cechach, jak: forma, charakterystyczne ścięcie sęczka oraz stromy i wysoki retusz. (Rys. 12).

Do neolitu można by hipotetycznie zaliczyć kilka sporych odłupków i wiórów ze stanowisk 2 i 3 w Baranku oraz paru innych. Są to przeważnie wyroby niezbyt charakterystyczne, tak że ich wiek neolityczny nie jest pewny, tym niemniej ze względu na rozmiary i ogólny pokrój takie ich datowanie nie jest wykluczone.

Materiał ceramiczny należy zapewne częściowo do okresu rzymskiego, częściowo zaś do wczesnego średniowiecza. Ze względu na brak form typowych trudno coś bliższego powiedzieć o przynależności kulturowej tego materiału i ustalić jego dokładniejszą chronologię.

Okres rzymski reprezentowałyby skorupy pochodzące z Kołomania i może częściowo z Bobrzy, wczesne średniowiecze zaś kilka ułamków ceramiki ze stanowiska 1 w Bugaju i parę fragmentów naczyń z Bobrzy. Jest to oczywiście interpretacja tymczasowa i ewentualne przyszłe badania powinny ją w znacznym stopniu uściślić.

Podsumowując powyższe uwagi należy podkreślić, że jakkolwiek ilość stanowisk, jak też i materiałów z nich pochodzących, nie jest zbyt duża, to jednak stanowią one dzięki pewnemu ich zróżnicowaniu, jak też i obecności kilku form typowych, ważny przyczynek dla znajomości prehistorii — a szczególnie okresu środkowej epoki kamienia — tej części regionu kieleckiego.

Na koniec trzeba wspomnieć, iż materiał archeologiczny z omówionych powyżej badań powierzchniowych został w całości przekazany do Kielc i znajduje się obecnie w Muzeum Świętokrzyskim.

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОИЗВЕДЁННЫХ НА ТЕРРИТОРИИ КЕЛЕЦКОГО УЕЗДА В 1963 ГОДУ ПОВЕРХНОСТНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

В апреле 1963 года производились поверхностные археологические исследования в бассейне реки Бобжи, левобережного притока Чёрной Ниды. Эти исследования имели целью поиски новых археологических стоянок и проверку уже известных стоянок. В результате проведённых исследований были открыты 22 новые стоянки, в том числе 19 с кремнистым матерьялом и 3 с керамическим матерьялом, сосредоточенные в нижнем и среднем течении Бобжи.

Эти стоянки находятся на песчаных аккумулятивных террасах разной высоты, главным же образом на первой террасе над заливной, а частично на изгибе следующей террасы.

Собранные материалы являются представителями нескольких промышленностей и археологических культур, начиная с эпилепалеолита по период раннего средневековья. Самые многочисленные матерьялы относятся к средней каменной эпохе — мезолиту, изделия которой были найдены в почти десяти стоянках. Из других периодов следует назвать эпилепалеолит, неолит, период римского воздействия и раннее средневековье.

Исследования за текущий год будут по всей вероятности продолжаться и в следующие годы.

RESULTS OF SURFACE EXAMINATIONS IN THE DISTRICT OF KIELCE IN 1963

In April 1963 archaeological surface examinations were prosecuted in the gathering ground of the Bobrza, one of the left side affluents of the river Czarna Nida. Those examinations aimed at finding new archaeological stations and verifying the already known ones. The examinations resulted in the discovery of 22 new stations, therein 19 ones containing flinty material and 3 with ceramics, all of them concentrated in the lower and the middle course of the Bobrza.

Those places take up sandy accumulation terraces of different height, mainly, however, the first one above the inundation terrace and partly the site on the bend of the next one.

All collected material is representative of several industries and several archaeological cultures: from Epi-Paleolithic Age up to early Middle Ages. The most represented one is the Mesolithic or the Middle Stone Age. Mesolithic produces were come upon in about 10 stations. Of other ages there are to be mentioned the Epi-Paleolithic and Neolithic ones as well as the period of Roman acquisitions and early Middle Ages.

This year's explorations probably will be continued in next years.